

Проблеми професійно-прикладної фізичної підготовки студентів вузів економічних спеціальностей

Л.П. Пилипей

Українська академія банківської справи Національного банку України

Резюме. Дослідження присвячені аналізу існуючих проблем професійно-прикладної фізичної підготовки студентів вузу.

Теоретичний аналіз, узагальнення практичного досвіду оцінки експертів свідчить про недостатній рівень теоретико-методичного забезпечення професійно-прикладної фізичної підготовки студентів, невідповідність кар'єрним очікуванням випускників, неефективність використання нормативного методу, що вимагає систематичних досліджень і узагальнення досвіду спеціалістів.

Ключові слова: проблеми, ППФП, експерти, мотивація, кар'єрні очікування.

Постановка проблеми: сучасне суспільство характеризується властивими для трансформаційних суспільств швидкими змінами у всіх сферах життя. Однією з характерних особливостей сьогодення є невизначеність, непередбачуваність, нестабільність ситуацій, що примушує людину діяти швидко, відповідно до обставин [9].

НТР вносить суттєві корективи в сферу виробничої діяльності спеціалістів, змінює, ускладнює вимоги до професійно-прикладної фізичної підготовки студентів, їх трудової діяльності. А вирішувати проблеми сьогоденішнього дня вчорашніми методами неможливо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В науковій літературі проводять багаточисленні класифікації професійної праці, засновані на

виділенні різних провідних ознак: по енергозатратах, спільності фізіологічних критеріїв, професійної придатності в різних професіях.

За цією ознакою було кваліфіковано більше 360 професій і спеціальностей, які висувають підвищені вимоги до певних фізіологічних функцій.

Цікаву класифікацію професій для професійно-прикладної фізичної підготовки запропонував Ткачев Ф.Т. Вона включає 15 груп професій [13].

За ступенем тяжкості і напруження всі види праці були поділені на категорії: легка, мало напружена, середньої тяжкості, напружена, важка і значно напружена, дуже важка і дуже напружена [7].

Романенком В.А. була сформульована гіпотеза системного підходу формування стану психофізичної готовності до професійної діяльності в нормальних і екстремальних умовах через фізіологічно обґрунтовану систему фізичної підготовки [12].

Зміна місця, функціональної ролі людини в сучасному виробництві, зміна структури трудових зусиль, зменшення частки простої фізичної праці підвищило вимоги до психофізіологічної підготовки студентів вузів.

Співвідношення загальної фізичної підготовки і спеціального розділу професійної прикладної фізичної підготовки до конкретної спеціальності у студентів різних вузів може значно змінитись. Але провідне положення загальної фізичної підготовки як базової основи спеціалізованої підготовки буде зберігатися у всіх випадках [4].

Водночас важливий той факт, що більше 50 % студентів мають низький рівень кондиційної фізичної підготовленості [10], а більше половини випускників вузів фізично не спроможні якісно працювати на виробництві [15].

При цьому у переважної більшості студентів немає ніякого інтересу до занять фізичним вихованням. Основна причина цього – у відсутності диференційованого підходу до характерних вправ і навантажень, які пропонують студенту. Відсутнє необхідне стимулювання до занять фізичною

культурою. Розмови про те, що заняття фізичною культурою корисні для їх здоров'я, мають абстрактний характер у зв'язку з відсутністю конкретних (об'єктивних) критеріїв, які використовуються на заняттях, і в теоретичній невідповідності студентів.

Дослідження показують, що в цьому загрозливому становищі знаходиться зараз від 50 % до 80 % працюючих службовців. Це не дає їм можливість працювати в стані перед хворобою чи нездоровому, за образним висловом В.П. Петленка і Д.Н. Давиденка [11], характеризується так: я ще не хворий, але вже і не здоровий.

Перехід студентів зі стану управління в стан самоуправління – одне з найважливіших завдань професійно-прикладної фізичної підготовки. Це підкреслює М.Я. Виленський [1]. Формувати у "здорових" студентів уявлення про нерозривну єдність успішної майбутньої діяльності і систематичних занять фізичними вправами.

Протягом останнього часу зроблено багато досліджень професійно-прикладної фізичної підготовки по окремих спеціальностях [2, 5, 6, 8, 14]. Нині систематизовано лише окремі аспекти наукового знання про цілісну систему професійно-прикладної фізичної підготовки, а загальна концепція ще не сформована.

Отже, викладений матеріал обумовлює дослідження і необхідність теоретико-методичного обґрунтування системи професійно-прикладної фізичної підготовки вузів всіх спеціальностей.

Мета дослідження: полягає в аналізі існуючих проблем в системі ППФП, визначення шляхів поліпшення її ефективності у вузах

Методи дослідження: теоретичний аналіз літературних джерел, узагальнення досвіду і практики, педагогічні спостереження, експертна оцінка, методи математичної статистики.

Організація дослідження. Була використана експертна оцінка досягнень практично існуючих підходів і системи професійно-прикладної фізичної підготовки у вузах.

Оцінка системи професійно-прикладної фізичної підготовки здійснювалась висококваліфікованими спеціалістами системи Національного банку України, його регіональних відділень, організаційними управлінцями, педагогами з фізичного виховання і випускниками (стаж професійної діяльності – не менше 5 років).

Дослідження були організовані і проведені на базі академії протягом 2000-2006 рр. Експертиза проводилась в регіональному центрі підвищення кваліфікації при Українській академії банківської справи Національного банку України.

Вибірка компетентних спеціалістів і педагогів була достатньо репрезентивною. Всього експертів – 445 чол.

В дослідженні брали участь представники всіх областей і регіональних відділень.

Стаж роботи респондентів визначався діапазоном від 5 до 23 років. Всі учасники мали спеціальну освіту.

Доцільність і перспективність використання методики експертних оцінок так званого "колективного мозку", була обґрунтована ще академіком В.М. Глушковим [3].

В дослідженні був використаний індивідуальний метод, при якому експерти давали оцінку відносно елементів функціональної системи ППФП незалежно від інших.

Математична обробка результатів зводилась до розрахунку середніх значень відповідей респондентів.

Результати досліджень та їх обговорення. Оцінюючи значущість принципів, підходів і елементів методики системи професійно-прикладної фізичної підготовки, були сформовані питання для експертної оцінки системи

професійно-прикладної фізичної підготовки, які подавалися у вигляді зрозумілих тверджень. Експерти користувались 10 – бальною шкалою.

Як видно з таблиці, в результаті аналізу середніх значень балів (табл. 1) експерти вважають, що реалізація професійно-прикладної фізичної підготовки в умовах вузу не може здійснюватись без врахування мотиваційної сфери студентів при організації навчального процесу, про що свідчить величина середньої оцінки – 8,18 балів.

Дослідження показало високий показник – 9,25 балів неврахування ефективності професійно-прикладної фізичної підготовки в залежності від рівня загальної фізичної підготовленості студентів.

В ході дослідження теоретичних і методичних аспектів як основних принципів і механізмів ефективного здійснення професійно-прикладної фізичної підготовки визнано неефективність побудови навчального процесу на основі використання нормативного підходу середньої величини бальної оцінки – 8,75.

Випускники і спеціалісти вважають найбільш важливими в процесі розробки і реалізації професійно-прикладної фізичної підготовки розробку нової методики (8,37) і відсутність теоретичних знань у спеціалістів (9,75).

Висока експертна бальна оцінка у невідповідності кар'єрних очікувань і необхідності оволодівати новими спеціальностями і професійними особливостями, які виникають в умовах НТР у випускників, – 9,85 балів і спеціалістів – 9,6 балів. В той же час (рис. 1), графік показує недооцінку проблем професійно-прикладної фізичної підготовки у організаторів і викладачів фізичного виховання, які недостатньо впроваджують інноваційні технології, працюють за старою методикою на основі нормативного підходу, що є і буде проблемою. Проблемою є і наявність кадрів, які здатні працювати системно, з врахуванням швидкої зміни умов сучасного виробництва, використовуючи при цьому антропні, особисто орієнтовані технології на основі

гуманістичного підходу в навчальному процесі професійно-прикладної фізичної підготовки у відповідності з положеннями Болонського процесу.

Основні висновки. Результати експертної оцінки проблеми професійно-прикладної фізичної підготовки у вузі, її базових положень дають можливість зробити такі висновки: головною проблемою є низький рівень теоретико-методичного забезпечення процесу професійно-прикладної фізичної підготовки студентів. Основною причиною низької ефективності професійно-прикладної фізичної підготовки є неврахування мотиваційної сфери і рівня загальної фізичної підготовки студентів при організації професійно-прикладної фізичної підготовки, а також при використанні "нормативного" підходу в організації навчального процесу.

Перспективи подальших розвідок такі: доцільно дослідити сформованість мотиваційної сфери студентів і ефективність впливу на неї особистісно орієнтованих технологій навчального процесу, вивчення нових проблем професійно-прикладної фізичної підготовки в умовах НТР.

Резюме. Исследования посвящены анализу существующих проблем профессионально-прикладной физической подготовки студентов вуза.

Теоретический анализ, обобщение практического опыта оценки экспертов свидетельствует о недостаточном уровне теоретико-методического обеспечения профессионально-прикладной физической подготовки студентов, несоответствии карьерным ожиданиям выпускников, о неэффективности использования нормативного метода, что требует систематических исследований и обобщении опыта специалистов.

Ключевые слова: проблемы, ППФП, эксперты, мотивация, карьерные ожидания.

Resume. Researches are devoted to the analysis of existing problems concerning professionally-applied physical preparation of higher school students.

Theoretical analysis, generalization of expert practical experience estimation testifies to the fact that students lack theoretical-methodical and professionally applied experience. Besides, graduate students faced the fact that their career expectations do not correspond to the reality. It makes us think that the normative method is used ineffectively and it requires systematic researches and specialist experience generalization.

Keywords problems, professionally-oriented physical training, experts, motivation, career expectations.

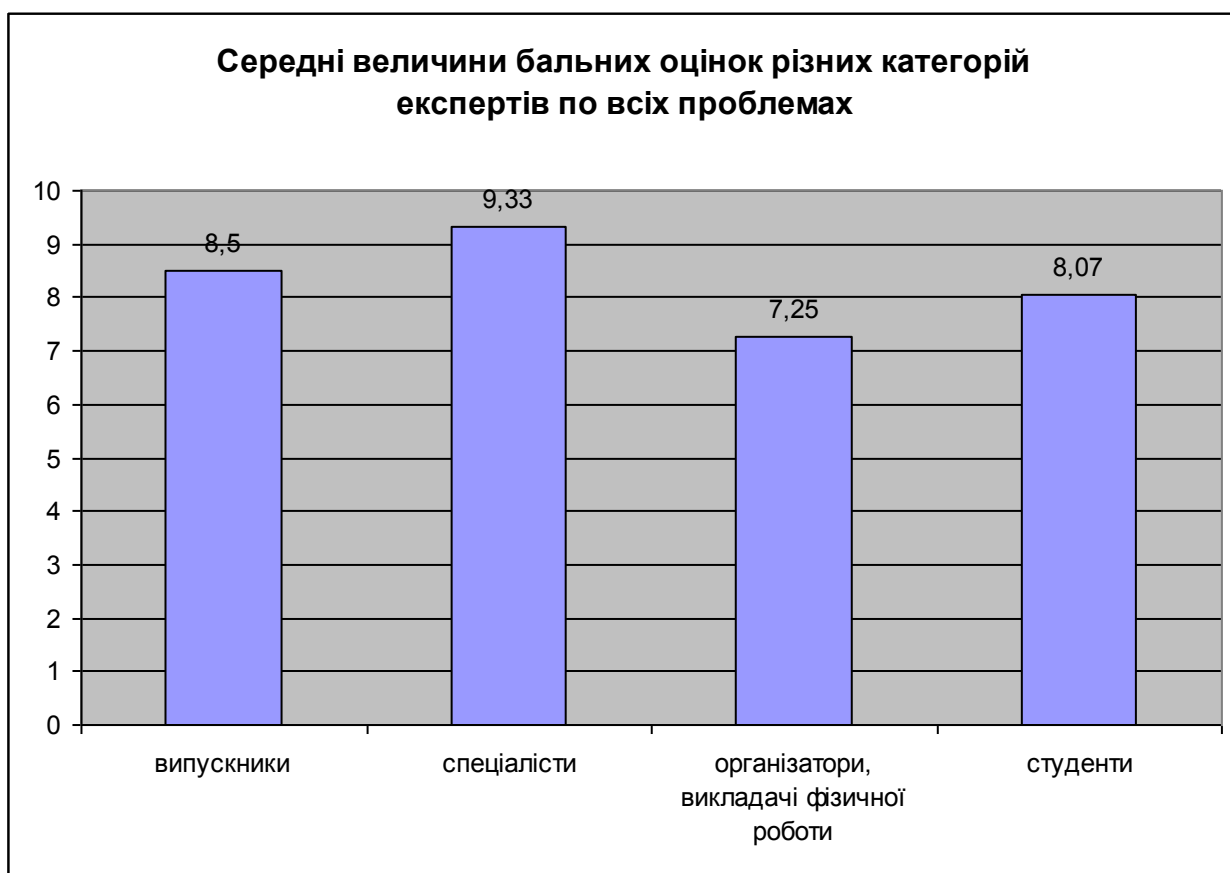
Список використаної літератури

1. Виленський М.Я. Повышение воспитательно-образовательного потенциала физической культуры в формировании личности современного специалиста // Теория и практика физической культуры. – 1987. – № 10. – С.11-13.
2. Васин В.Н. Самостоятельная физическая тренировка с оздоровительной направленностью курсантов военно-учебных заведений финансово-экономического профиля: Автореф. дис. канд. пед. наук (13.00.04) / ВИФК. – СПб, 2002. – 24 с.
3. Глушков В.М. О прогнозировании на основе экспертных оценок // Кибернетика. – 1969. – № 9. – С.2-5.
4. Ильинич В.И. Профессионально-прикладная физическая подготовка студентов вузов. М.: "Высшая школа". – 1978.
5. Иванов С.М. Физическая подготовка курсантов старших курсов финансово-экономического вуза: Дис. канд. пед. наук (13.00.04) / ВИФК. – СПб. – 2004. – 154 с.
6. Кальницкий С.В. Формирование профессионально важных качеств курсантов финансово-экономического военно-учебного заведения средствами спортивных игр: Дис. канд. пед. наук (13.00.04) / ВИФК. – СПб. – 2003. – 175 с.
7. Марченко Е.Н., Кандор И.С., Резанов Л.С. К вопросу о принципах классификации работ по степени тяжести, вредности и опасности. – Гигиена труда и профессиональные заболевания, 1972. – № 3. – 44 с.
8. Маляр Е. Визначення основних напрямів побудови професіограми студентів-податківців з метою покращення їх професійно-прикладної фізичної підготовки // Наукові записки. Серія: Педагогіка. – Тернопіль: ТНПУ. – 2004. – № 4. – С. 90-93.
9. Пархоменко Б.В. Нові підходи до інформації як базової складової творчого трудового процесу. // Проблеми науки. – 2006. – № 6. – С. 2-5.

10. Прапор С.С., Бабенкова Р.Д. Анализ статистических данных о состоянии студентов за последние 22 года // Организация и методика учебного процесса физкультурно-оздоровительной и спортивной работы: Материалы VI межд. универ. научн.-метод. конф. – № 2. – М.: 2000. – С. 145-150.
11. Петленко В.П., Давиденко Д.Н. Валеология – перспективное научно-педагогическое направление XXI века // Теория и практика физической культуры. 2001. – № 4. – С. 9-13.
12. Романенко В.А. Профессиональная физическая подготовка: Теория и методология. / Физическая культура, спорт, туризм в новых условиях развитых стран СНГ: Международный науч. Конгресс в 2-х ч. Минск: 1999. – С.17-19.
13. Ткачев Ф.Т. Физическая культура в трудовом процессе. Киев: Здоровье. – 1977. – 150 с.
14. Фалькова Н.І. Фізична підготовка студенток економічних спеціальностей з урахуванням їх морфофункціональних особливостей. Автореф. дис. канд. наук фізич. вихов. і спорту. Львівський ДІФК. – Львів, 2002. – 20 с.
15. Халайджі С. Соціальне замовлення на професійно-прикладну психофізичну підготовку фахівців енергетичного комплексу // Матеріали ІХ Всеукраїнської конференції аспірантів галузі фізичної культури і спорту – Львів: 2006, – Т. 3 – С. 129-134.

Таблиця 1

Характеристика оцінюваних проблем	Оцінка випускників	Оцінка спеціалістів	Оцінка викладачів, організатор фіз. роботи	Оцінка студентів
Проблема виникла через недостатність теоретичних знань по ППФП	6,5	9,75	6,4	8,0
Проблема виникла через невідповідність кар'єрних очікувань і необхідність оволодівати новими спеціальностями та професійними особливостями в період НТР	9,85	9,6	5,7	
Проблема виникла через неврахування мотиваційної сфери студентів при системі ППФП у вузі	9,80	8,75	7,4	6,8
Проблема виникла через низький рівень забезпечення методичної підготовки	6,9	9,84	6,91	7,9
Проблема виникла через неврахування низького рівня загальної фізичної підготовленості студентів	8,1	9,95	9,7	
Проблема виникла у зв'язку з організацією ППФП на основі "нормативного" підходу в організації навчального процесу	9,9	8,1	7,4	9,6

Пилипей, Л.П. Проблеми професійно-прикладної фізичної підготовки студентів вузів економічних спеціальностей [Текст] / Л.П. Пилипей // Теорія і методика фізичного виховання і спорту. - 2006. - № 4. – С. 31-33.